

**การจัดกิจกรรมชุมชนบำบัดแก่ผู้ต้องขังติดยาเสพติด
โดยใช้หลักขรรวธรรมเป็นกรอบการทำงาน**

**THE COMMUNITY-BASED TREATMENT FOR INMATES USING
GHARAVASSA-DHAMMA AS A FRAMEWORK**

พระอธิการสุชาติ จันทสโร*

Phra Athikarn Suchat Chanthasaro

ดิลก บุญอิม**

Diloke Boonim

บทคัดย่อ

ผู้ต้องขังที่ติดยาเสพติดส่วนใหญ่ จะมีพฤติกรรมทางความคิด ความรู้สึก บุคลิกลักษณะ และสภาพจิตใจที่ไร้ซึ่งพลัง ไม่มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิต ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ

การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติดโดยการจัดกิจกรรมชุมชนบำบัด มีสามรูปแบบ คือ รูปแบบกลุ่มบำบัด เน้นการฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม รูปแบบงานบำบัด เน้นการฝึกอุปนิสัยในการทำงานแบบรับผิดชอบ และรูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมที่ผ่านมาผู้เขียนได้ใช้หลักขรรวธรรมเป็นกรอบการทำงาน อันประกอบด้วยความจริงใจ ความอดกลั้น ความอดทน และความเสียสละ

จากการสังเกตพฤติกรรมผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนบำบัด พบว่าส่วนใหญ่ได้นำหลักขรรวธรรมคือ ความจริงใจ ความอดกลั้น ความอดทน และความเสียสละ ไปใช้ทั้งในด้านกลุ่มบำบัด งานบำบัด และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งทำให้พวกเขา มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น เกิดความสามัคคีของสมาชิกทำงานเป็นทีมได้ดี และปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบริบททางสังคม

คำสำคัญ: กิจกรรมชุมชน, ผู้ต้องขัง, ยาเสพติด

ABSTRACT

Most inmates drug addicts have mental behaviors, emotional and psychological disabilities, lacking sense of purpose, lack of self-esteem, and low self-esteem. There are three types of drug

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง

addiction training: The group therapy model focuses on training by using group processes. Occupational therapy focuses on the practice of responsible behavior, and the creative behavioral modification of the past activities. The author has used the principles of Gharavassa-dhamma (good household life) as the framework that consists of sincerity, tolerance, patience and sacrifice. Observing the behavior of inmates participating in community therapy activities found that most of them have adopted the principles of secularism, sincerity, tolerance and sacrifice. In terms of therapist group, the therapy work, and behavioral modification that make their life clear purpose, and higher confidence in themselves, more self-esteems, harmonious, good teamwork and appropriate practice with the social context.

Keywords: Community, Therapist, Inmate, Dhamma.

บทนำ

การพึ่งตนเอง เป็นพลังสำคัญในการผลักดันให้บุคคลได้มีการแก้ไขตนเองอย่างแท้จริง ค่านิยมนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดขึ้นและมีอยู่ในตัวผู้ที่มีปัญหาให้ตระหนักในศักยภาพของตนเองเรียนรู้การช่วยเหลือตนเอง ลดการพึ่งพาบริการสังคมหรือผู้อื่นให้มากที่สุด ชุมชนบำบัดเป็นโปรแกรมหนึ่งที่ยึดค่านิยมนี้

ชุมชนบำบัด (Therapeutic Community) หรือ T.C. หมายถึง การฟื้นฟูสมรรถภาพและพัฒนาบุคคลที่เป็นการช่วยเหลือตนเองในหมู่ผู้ที่มีปัญหาด้วยกันโดยอยู่ร่วมกันเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกันทำกิจกรรมร่วมกัน และใช้สิทธิพลกลุ่มเพื่อให้แต่ละคนได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงบุคลิกภาพ อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรม ไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม

ในทางจิตวิทยาชุมชนบำบัดเป็นวิธีการพึ่งตนเองที่ช่วยในการจัดปัญหาชีวิตที่ผสมกลมกลืนอย่างดี และเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติง่ายต่อการสัมผัสเรียนรู้ของผู้ต้องขังในเรือนจำ การอยู่แบบครอบครัวเป็นการจำลองสภาพความเป็นจริงของการดำรงชีวิตในสังคม การสร้างบรรยากาศที่เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ความเข้าอกเข้าใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง การเรียนรู้ที่จะแก้ไขและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น มีทัศนคติและค่านิยมที่ถูกต้องในการดำเนินชีวิตอันนำไปสู่การเลิกใช้ยาเสพติดในที่สุด

ผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานต่างๆจำนวนมากมีภูมิหลังที่เกี่ยวกับอาชญากรรมและยาเสพติด เป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางด้านค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรม จำเป็นต้องได้รับการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพ การนำวิธีชุมชนบำบัดมาใช้ในเรือนจำและทัณฑสถานกับกลุ่มผู้ต้องขังติดยาเสพติดนั้น มีความสอดคล้องกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมตัวผู้ต้องขังด้วยความเป็นมืออาชีพและแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมนิสัยของผู้ต้องขัง เพื่อให้กลับตนเป็นคนดีมีคุณค่าคืนสู่สังคม เนื่องจากชุมชนบำบัดเป็นวิธีการที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนง่ายต่อการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง ไม่ต้องใช้อุปกรณ์ในราคาแพง และไม่จำเป็นต้องใช้บุคลากรผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขา เพียงแต่มีอาคารสถานที่ที่เป็นสัดส่วน มีวัสดุ ทรัพยากรที่จำเป็นตามสมควร และมีเจ้าหน้าที่ที่มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนก็จะสามารถดำเนินงานให้บังเกิดผลดีได้งานชุมชนบำบัด นับเป็นวิธี

บำบัด และฟื้นฟูสมรรถภาพที่เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายว่าสามารถแก้ไขฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ที่ประสบปัญหาเฉพาะผู้ติดยาเสพติด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹

ฆราวาสธรรม คือ ธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน และหลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ โดยจำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ซื่อตรง จริ่งใจ ทำจริง
- 2) ทมะ คือ การควบคุมจิตใจ ความอดกลั้น การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดตัดนิสัยแก้ไขข้อบกพร่องปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา
- 3) ขันติ คือ ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง ทนทานไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย
- 4) จาคะ คือ ความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตน ใจกว้างพร้อมที่จะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็น และความต้องการของผู้อื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว²

การมีหลักฆราวาสธรรม 4 จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว การงานและการดำเนินชีวิตในสังคมหลักคุณธรรมนี้โดยรวมก็คือเมื่อมีสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ย่อมมีเกียรติยศชื่อเสียง มีผู้คนเชื่อมั่นเมื่อมีทมะ คือ การควบคุมจิตใจที่เหมาะสมย่อมได้รับปัญญา ควบคุมอารมณ์ได้เมื่อมีขันติ คือ ความอดทนต่อการงานที่ควรทำย่อมเกิดทรัพย์และความสำเร็จที่ตั้งใจไว้และเมื่อมีจาคะคือความเสียสละ ย่อมได้มิตรที่ดี เกิดคนรักใคร่ทำให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้น การนำหลักฆราวาสธรรม 4 ประการนี้ มาใช้แก้ไขพฤติกรรมของผู้ติดยาเสพติด ในรูปแบบการดำเนินกิจกรรมชุมชนบำบัดถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิกผู้ติดยาเสพติดซึ่งเป็นหนทางในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีอีกทางหนึ่ง โดยวิธีการจะเน้นให้สมาชิกได้แสดงความรู้สึนึกคิด ระบายอารมณ์ และกล้าแสดงออก รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง

รูปแบบการจัดกิจกรรมกลุ่มชุมชนบำบัด

กิจกรรมกลุ่มในชุมชนบำบัดนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสมาชิก วิธีการของกลุ่มจะเน้นให้สมาชิกได้แสดงความรู้สึนึกคิด ระบายอารมณ์ และกล้าแสดงออก รวมทั้งยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนสมาชิก เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาตนเอง กิจกรรมกลุ่มชุมชนบำบัดประกอบด้วย

1. กลุ่มบำบัด

กลุ่มบำบัด จำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

1.1 กลุ่มประชุมเจ้าหน้าที่ เป็นการปรึกษารื้อกันในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนบำบัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น วิธีการ คือ กลุ่มนี้ จะจัดขึ้นเป็นประจำทุกวันจันทร์ หลังการประชุมเช้าของสมาชิกเสร็จแล้ว หรือมีการจัดประชุมเจ้าหน้าที่ เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งมีหัวหน้าศูนย์ชุมชนเป็นผู้นำการประชุม

¹ กรมราชทัณฑ์, คู่มือการปฏิบัติงานชุมชนบำบัดในเรือนจำและทัณฑสถาน. (นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์, 2551).

² พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.2551).

1.2 กลุ่มเตรียมการประชุมเช้า เป็นการประชุมเพื่อเตรียมข้อมูลในการประชุมเช้า ซึ่งสาระสำคัญของการประชุมจะสามารถทำให้เจ้าหน้าที่พิจารณาเลือกหัวข้อการประชุมเช้าได้ วิธีการ คือ ก่อนการประชุม เจ้าหน้าที่ และสมาชิกที่เป็นตัวแทนกลุ่มร่วมเตรียมหัวข้อของผู้รับผิดชอบให้พร้อมในการประชุมเช้า เป็นการป้องกันมิให้ข้อมูลที่ไม่เหมาะสม ไม่มีประโยชน์ ไปสู่การประชุมเช้า จะสรุปว่า การประชุมเช้าวันนี้จะพูดกันในหัวข้ออะไร ใช้เวลา 10-15 นาที

1.3 กลุ่มประชุมเช้า การประชุมเช้าเป็นกลุ่มที่สำคัญของชุมชนบำบัด เป็นการทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ ภายในชุมชน ของวันที่ผ่านมา เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้นในวันต่อไป และถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นของสมาชิก วิธีการ คือ สมาชิกทุกคนต้องเข้าร่วมประชุมเช้า โดยนั่งในรูปแบบชั้นเรียนปกติ โดยให้สมาชิกใหม่นั่งแถวหน้า ส่วนสมาชิกเก่าจะนั่งถัดไปในแถวหลัง ผู้ดำเนินการประชุมจะใช้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเตรียมการประชุมเช้า ซึ่งได้กำหนดหัวข้อการประชุม เนื้อหา และประเด็นต่างๆ ไว้แล้ว ซึ่งการประชุมเช้านี้จะมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อให้สมาชิกได้ระบายความรู้สึก
- 2) เพื่อให้สมาชิกรู้จักยอมรับตนเองและยอมรับผู้อื่น
- 3) เพื่อให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์
- 4) เพื่อให้สมาชิกกล้าแสดงออก

1.4 การประชุมทีมงาน การประชุมทีมงานมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมการทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบ และเพื่อประเมินปัญหาและอุปสรรคของการทำงาน การประชุมทีมงานนี้ จัดขึ้นก่อนเข้าสู่กองงาน หรือหลังการประชุมเช้า มีหัวหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการประชุม กลุ่มนี้ ใช้เวลาประมาณ 15 นาที วิธีการ คือ หลังการประชุมเช้า สมาชิกได้พักผ่อนประมาณ 10 นาที สมาชิกแต่ละทีมงานไปรวมกลุ่มที่กองงานของตน ส่วนหัวหน้าทีมงานจะมาประชุมเพื่อรับมอบหมายงานไปถ่ายทอด

1.5 กลุ่มปรับความเข้าใจ หรือเผชิญความจริง กลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญๆ ดังนี้

- 1) เพื่อฝึกการควบคุม และระบายอารมณ์อย่างถูกกาลเทศะ
- 2) เพื่อให้สมาชิกรู้จักควบคุมอารมณ์ และการแสดงออกถึงความรู้สึกที่ดีและไม่ดีต่อคนอื่น
- 3) เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้วยกันอย่างสันติวิธี
- 4) เพื่อให้สมาชิกได้เรียนรู้การพัฒนาตนเอง สามารถรู้จักการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
- 5) เพื่อให้สมาชิกรู้จักอดกลั้นจากแรงกระทำที่ดีและไม่ดีจากคนอื่น
- 6) เพื่อให้สมาชิกได้ระบายความไม่พึงพอใจต่อคนอื่นอย่างถูกวิธี และมีเหตุผล
- 7) เพื่อให้สมาชิกสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความเข้าใจ และมีความสุข

วิธีการ คือ เมื่อสมาชิกมีเรื่องบาดหมาง ไม่เข้าใจ หรือไม่พอใจสมาชิกคนใด ให้เขียนสลิป (Slip) ใส่ไว้ใน Slip Box หรือกล่องสลิปในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น ตัวแทนกลุ่มจะนำสลิป ดังกล่าวมาจัดเตรียมไว้ เมื่อได้เวลาประชุม กลุ่ม หัวหน้ากลุ่มหรือผู้ช่วย ประกาศให้สมาชิกเข้ากลุ่ม โดยให้หนึ่งเป็นวงกลม หัวหน้ากลุ่มและผู้ช่วยจะนั่งตรงกันข้าม จากนั้น ให้สมาชิกท่องกฎของการทำกลุ่มนี้ ดังนี้

- 1) ต้องเชื่อผู้นำกลุ่ม
- 2) ต้องให้ความเคารพอารมณ์ ความรู้สึกของเพื่อน
- 3) ห้ามพูดคำหยาบ คำด่า ห้ามกล่าวถึงบุพการีของเพื่อนในทางที่เสียหาย
- 4) ห้ามลุกออกจากเก้าอี้ หรือออกจากกลุ่ม โดยไม่ได้รับอนุญาต
- 5) ห้ามถือของในมือ

6) ห้ามแตะหรือสัมผัสเพื่อนที่นั่งติดกัน

7) ห้ามนำเรื่องในกลุ่มไปถกเถียงนอกกลุ่ม

เมื่อท่องกฎดังกล่าวแล้ว ผู้นำกลุ่มจะเริ่มประชุม โดยถามว่า ใครอยากใช้ Slip ให้ยกมือขึ้น เพื่อให้ใช้สิทธิ์ได้ ใช้อารมณ์ความรู้สึกก่อนแล้ว จึงให้สมาชิกที่ถูก Slip ย้ายที่นั่งไปนั่งตรงกันข้ามกับผู้มี Slip แล้วเปิดโอกาสให้สมาชิกที่มี Slip ได้พูดแสดงอารมณ์ ความรู้สึกจริงๆ ออกมา โดยห้ามผู้ถูก Slip โต้เถียงหรือพูดออกมา จนกว่าเพื่อนจะหยุดพูด หรือจนกว่าหัวหน้ากลุ่มจะอนุญาตให้คู่กรณีโต้แย้งด้วยเหตุผลได้ ขณะเดียวกัน เพื่อนสมาชิกในกลุ่มสามารถสอบถามเพิ่มเติมจากคู่กรณีได้ เพื่อค้นหาความจริง หรือสาเหตุของความขัดแย้ง โดยยกมือขออนุญาตจากผู้นำกลุ่มก่อน ผู้นำกลุ่มจะมีรายชื่อผู้ที่ Slip และผู้ที่ถูก Slip อยู่ในมือโดยไม่ให้สมาชิกอื่นรู้ ซึ่งจะทำให้สามารถควบคุมกลุ่มได้

1.6 กลุ่มสอบถาม เป็นการฝึกให้สมาชิกได้เปิดเผยตัวเอง ยอมรับความจริง ฝึกความซื่อสัตย์ และการมีเหตุผล วิธีการ คือ หัวหน้ากลุ่มให้สมาชิกทุกคนนั่งเป็นวงกลม ปะปนกันไปทั้งสมาชิกที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หรือขาดการพัฒนา และสมาชิกที่มีพฤติกรรมปกติ ให้ทุกคนสามารถมองเห็นกัน โดยมีกฎข้อห้ามไว้ ดังนี้

1) ถามแล้วต้องตอบ

2) เมื่อถูกถามแล้ว ห้ามถามกลับ

3) ห้ามตอบวากวน

1.7 กลุ่มสัมมนา การจัดกลุ่มสัมมนา มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญๆ ดังนี้

1) เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกได้ร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ระหว่างกัน

2) เพื่อให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ปัญหาในแง่มุมต่างๆ พร้อมทั้งวิธีการแก้ไขในรูปแบบต่างๆ

มากขึ้น

3) เพื่อเป็นการฝึกความอดทนต่อความคิดเห็นของสมาชิกคนอื่นที่ไม่ตรงกับตน

4) เพื่อให้สมาชิกกล้าแสดงออก ค้นเคยกับการใช้เหตุผลในการตัดสินใจหาทางต่างๆ

5) เพื่อให้สมาชิกช่วยกันหาแนวคิด โดยใช้เหตุผล ประสบการณ์ และความรู้มาแก้ไขปัญหา

ต่างๆ

6) เพื่อส่งเสริมให้เกิดทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

ส่วนวิธีการ กลุ่มนี้ได้จัดขึ้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ให้สมาชิกทั้งหมดเข้าร่วมประชุม บางครั้งก็เป็นการบรรยายหรืออภิปราย การจัดกลุ่ม ให้นั่งคล้ายกับการประชุมเข้า มีสมาชิกที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้วิธียกมือ เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ออกไปพูดด้านหน้าสถานที่ประชุม หัวข้อของการสัมมนาเป็นหลักการต่างๆ ในชุมชนบำบัด ก่อนจบ ผู้ดำเนินการกลุ่มต้องสรุปด้วย ตัวอย่างหัวข้อการสัมมนา เช่น หลักการมองโลกในแง่ดี หลักการแสดงบทบาทที่ดีในการอยู่ร่วมกัน หลักการพัฒนาตนเอง และหลักการดำเนินชีวิต เป็นต้น

1.8 กลุ่มคงที่ เป็นกลุ่มประจำของสมาชิก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจิตใจ และอารมณ์ของสมาชิกให้เข้มแข็ง เพื่อลดความรู้สึกคับข้องใจ และสร้างความรู้สึกรับคุณค่าและศักยภาพของตนเอง ตลอดจนทำให้สมาชิกได้พูดถึงปัญหาของตนเอง หรือเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น สมาชิกกลุ่มนี้จะเป็นสมาชิกกลุ่มเดิมตลอดเวลาที่อยู่ในหลักสูตร จะไม่มีการย้ายกลุ่ม วิธีการ คือ เจ้าหน้าที่จะคัดเลือกสมาชิกที่มีความคล้ายคลึงกัน เช่น อายุ สภาพปัญหา และความรู้ เป็นต้น ให้มาอยู่ในกลุ่มเดียวกัน กลุ่มละ 8-12 คน และจะอยู่ร่วมกันตลอด กลุ่มนี้จะจัดขึ้นสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละประมาณ 1 ชั่วโมง ผู้นำกลุ่มเป็น

เจ้าหน้าที่หรือผู้มีประสบการณ์ สามารถให้คำปรึกษาแนะนำได้ถูกต้อง และทราบปัญหาของสมาชิกจากสมาชิกนั้นโดยตรง

2. งานบำบัต

งานบำบัต จำแนกประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

2.1 งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม เป็นงานทำความสะอาดสถานที่อยู่อาศัย ห้องสุขา ท่อระบายน้ำรอบบริเวณที่อยู่อาศัย และการจัดแต่งดูแลต้นไม้ประดับที่มีอยู่ในเรือนจำ/ทัณฑสถาน

2.2 งานฝึกวิชาชีพระยะสั้น โดยให้สมาชิกชุมชนบำบัต ได้รับการเรียนรู้และฝึกทักษะเกี่ยวกับงานอาชีพต่างๆ เช่น งานจักสาน งานถักพรมเช็ดเท้า งานสานอวน และงานประดิษฐ์ดอกไม้ เป็นต้น

2.3 งานเฉพาะกิจ เป็นการช่วยทางราชการทำงานตามที่ตนถนัด เช่น งานก่อสร้าง งานก่อและฉาบปูน หรืองานทาสีอาคาร เป็นต้น

3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

3.1 การให้คำปรึกษารายบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คำปรึกษาแก่สมาชิกที่มีข้อข้องใจให้คำปรึกษาที่สำคัญเป็นการส่วนตัว และให้คำปรึกษาแก่สมาชิกที่มีพฤติกรรมผิดปกติ

3.2 การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มย่อย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจิตใจและอารมณ์ของสมาชิกแต่ละคนให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อลดความรู้สึกคับข้องใจ และสร้างความรู้สึกละอายรับความสามารถของตนเอง ตลอดจนถึงการให้แนวทางการจัดการเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย

3.3 การเรียนรู้หลักธรรม เป็นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาและปฏิบัติธรรม เช่น การเรียนพระปริยัติธรรม การฝึกสมาธิ และการฟังการบรรยายธรรม เป็นต้น

3.4 การจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย สมาชิกที่ใกล้พ้นโทษ ภายใน 1 เดือน ชุมชนบำบัต ดำเนินการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในสังคมภายนอก โดยขอความร่วมมือจากนักสังคมสงเคราะห์ และวิทยากรจากหน่วยงานภายนอก เป็นต้น³

การจัดกิจกรรมชุมชนบำบัตแก่ผู้ต้องขังติดยาเสพติดโดยใช้หลักฆราวาสธรรมเป็นกรอบการทำงาน

การจัดกิจกรรมชุมชนบำบัตแก่ผู้ต้องขังติดยาเสพติดโดยใช้หลักฆราวาสธรรมเป็นกรอบการทำงาน เน้นวิธีการทั้งสามรูปแบบ คือ รูปแบบกลุ่มบำบัต คือ การฝึกอบรมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม รูปแบบงานบำบัต คือ การฝึกอุปนิสัยในการทำงานแบบรับผิดชอบ และรูปแบบการปรับพฤติกรรมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถสรุปเป็นรายประเด็นได้ ดังนี้

1. การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติด ด้านข้อสัตย์

1.1 ความข้อสัตย์ในการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนบำบัต: ดำเนินการโดยการจัดบรรยายให้ความรู้เรื่อง “ความข้อสัตย์” และ “กลวิธีสร้างเสริมความข้อสัตย์” จัดอภิปรายกำหนดให้สมาชิกเขียนแสดงความคิดเห็นและแนวปฏิบัติให้ฝึกปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงความข้อสัตย์ และให้ตอบแบบสอบถาม

³ ศูนย์นิมิตใหม่ไทยลำนานา, คู่มือสมาชิกชุมชนบำบัต. (ลำปาง: ทัณฑสถานบำบัตพิเศษลำปาง, 2555).

1.2 ความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการจัดบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มแบ่งกลุ่มระดมความคิด ให้สมาชิกได้ฝึกปฏิบัติจริงและให้สมาชิกทุกคนเขียนรายงานแสดงความคิดเห็นถึงผลการฝึกปฏิบัติ

1.3 ความซื่อสัตย์ในการฝึกฝนตนเองตามโปรแกรม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้ และตอบข้อซักถามเกี่ยวกับการใช้โปรแกรมชุมชนบำบัดจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ควรบรรจุไว้ในโปรแกรมชุมชนบำบัด และให้ฝึกเขียนบันทึกและรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมในโปรแกรม

1.4 ความซื่อสัตย์ต่อการทำภารกิจที่ผู้นำกลุ่มมอบหมาย: ดำเนินการโดยการบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวินัยผู้ต้องขัง ฝึกการทำภารกิจให้เสร็จตามเงื่อนไขที่กำหนดและมีการเสริมแรงใจให้แก่ผู้ต้องขังที่ตั้งใจปฏิบัติตามคำสั่งของเจ้าหน้าที่

1.5 ความซื่อสัตย์ในการทำงานเป็นทีมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการจัดอภิปรายในเรื่องประเภทของงานและกระบวนการในการทำงานร่วมกัน จัดกิจกรรมระดมความคิดเกี่ยวกับรูปแบบของงาน และการฝึกอบรมหลักการสงเคราะห์

1.6 ความซื่อสัตย์ในการเข้ารับการฝึกวิชาชีพเสริมที่ชุมชนบำบัดจัดให้: ดำเนินการโดยการเชิญวิทยากรภายนอกเข้ามาฝึกอบรมสมาชิกประเมินความสามารถ สังเกตดูความตั้งใจในการฝึกหัดและมอบรางวัลให้ตามความตั้งใจและความสามารถของแต่ละคน

1.7 ความซื่อสัตย์ที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด: ดำเนินการโดยการเชิญวิทยากรสาธารณสุขมาบรรยายให้ความรู้แก่สมาชิก จัดกิจกรรมอภิปรายและระดมความคิด ฝึกการสวดมนต์ และปฏิบัติสมาธิภาวนา และจัดให้มีการศึกษาหลักธรรมในพระพุทธศาสนา

1.8 ความซื่อสัตย์ในการปรับตนเองให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนสมาชิก และเจ้าหน้าที่ชุมชนบำบัด: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้ในเรื่องที่ควรปฏิบัติ จัดกิจกรรมอภิปรายในประเด็น "ทำอะไรให้สังคมยอมรับในตัวเอง" จัดกิจกรรมการสัมมนาบุคคลต้นแบบที่ตนรู้จัก และฝึกให้ทุกคนยึดระเบียบวินัยเป็นเกณฑ์บังคับตน

2. การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติดด้วยหลักทมะ การควบคุมจิตใจ

2.1 การควบคุมจิตใจต่อสิ่งที่ตนเองไม่ชอบขณะเข้าร่วมกิจกรรม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับความอดกลั้นให้สมาชิกแสดงความคิดเห็น ฝึกอบรมให้ความรู้หลักปฏิบัติเพื่อบรรเทาความรู้สึกอึดอัดที่เกิดจากความอดกลั้น

2.2 การควบคุมจิตใจต่อคำสั่งของผู้ในกลุ่มที่ตนเองไม่เห็นด้วย แต่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับ บทบาทของมนุษย์ที่ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของสังคม หน่วยงาน หรือองค์กร และการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์กันเป็นสำคัญและการจัดช่วงเวลาให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิกชุมชนบำบัดที่จะพึงปฏิบัติในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจการทำหน้าที่ของตน

2.3 การควบคุมจิตใจต่อความรู้สึกไม่ชอบ แต่ฝึกฝนการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้หลักความอดกลั้น ในการทำงานเป็นกลุ่ม หรือเป็นทีมงานจัดการอภิปรายและระดมความคิด เกี่ยวกับการใช้หลักความอดกลั้นจัดการ

กับปัญหาความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันและฝึกหัดการวิเคราะห์หลักการและเป้าหมายของงาน ตลอดจนถึงวิธีการต่างๆ ที่อาจนำไปสู่เป้าหมายนั้นได้

2.4 การควบคุมจิตใจต่อความรู้สึกผินใจทำงานที่จำเป็นต้องทำตามทีกลุ่มมอบหมาย : ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมการประชุมเข้า จัดกิจกรรมกลุ่มปรับความเข้าใจ เพื่อให้สมาชิกที่มีความอึดอัดและขัดข้องในด้านการเข้ากลุ่ม การทำงานกลุ่ม หรือการจัดกิจกรรมปรับพฤติกรรม ได้มีโอกาสได้ระบายความรู้สึกนั้นๆ ออกมา และเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือถูกพาดพิง ได้กล่าวชี้แจง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันและจัดสัมมนาเสนอความคิดเห็น เพื่อหาข้อยุติร่วมกัน โดยยึดหลักข้อตกลงขึ้นกับเสียงข้างมากเป็นสำคัญ

2.5 การควบคุมจิตใจในการฝึกฝนตนให้รับกับสภาพแวดล้อมในชุมชนบำบัด: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมนันทนาการและการกีฬา ฝึกฝนให้ทุกคนใช้ชีวิตอยู่ด้วยกับแบบกินง่าย อยู่ง่าย และใช้จ่ายอย่างประหยัด เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมปัจจุบันและการนิมนต์พระสงฆ์มาบรรยายธรรม

2.6 การควบคุมจิตใจต่อสภาพความไม่สะดวกสบายตามที่ตนเองต้องการ: ดำเนินการโดยการจัดฝึกอบรมในรูปแบบให้ทุกคนรู้จักเกื้อกูลกันภายในกลุ่ม ให้กำลังใจกัน ช่วยเหลือการงานของกันและกัน ตลอดจน ให้ความนับถือซึ่งกันและกันตามสมควรแก่ฐานะ

2.7 การควบคุมจิตใจเมื่อรู้สึกว่าการตนเองถูกเพื่อนสมาชิกเอาเปรียบ: เน้นการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของการทำงาน ฝึกสมาชิกให้ทำงานเป็นกลุ่ม แล้วพิจารณาให้รางวัลตามผลงานที่สมาชิกแต่ละคนทำได้ มอบงานที่สบายกว่าให้กลุ่มสมาชิกที่พร้อมใจกันในการทำงาน นำไปทำเพื่อให้ทุกคนได้เห็นอานิสงส์ของความสามัคคีร่วมใจกันในการทำงาน

2.8 การควบคุมจิตใจต่อความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมขณะเข้าร่วมทำกิจกรรม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้และให้สมาชิกทุกคนได้ฝึกความอดกลั้น จัดกิจกรรมกลุ่มสัมมนาเรื่อง “อะไร คือ ความเป็นธรรม” โดยให้ทุกคนได้มีโอกาสซักถามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ตลอดจนหาข้อสรุปร่วมกัน

3. การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติดด้วยหลักขันติ ความอดทน

3.1 ความอดทนต่อการทำกิจกรรมประจำวันร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้และจัดอภิปรายในหัวข้อ “หลักการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ” จัดให้มีการซักถาม และให้ข้อเสนอแนะ ตลอดจนมีการหาข้อสรุปร่วมกัน

3.2 ความอดทนต่อการฝึกวิชาชีพที่ตนเองไม่ชอบร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการเชิญวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิมาแนะนำ และให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการฝึกวิชาชีพตามรายวิชา ตลอดจนช่องทางนำไปประกอบเป็นอาชีพเสริมเมื่อพ้นโทษและการสร้างแรงจูงใจให้อยากฝึกฝนต่อไปเพื่อให้เกิดความชำนาญในรายวิชานั้น

3.3 ความอดทนต่อการทำงานที่กลุ่มมอบหมาย: ดำเนินการโดยการกำหนดกรอบการมอบงาน จัดกิจกรรมสร้างแรงจูงใจให้รักงานที่จะทำ โดยเชิญบุคคลที่ประสบความสำเร็จ เพราะการทำงานในประเภทที่จะฝึกอบรมนั้นมาเป็นวิทยากรการเน้นให้ผู้นำกลุ่มตรวจดูงานที่สมาชิกแต่ละคนได้ทำ แล้วให้กำลังใจแก่ผู้ฝึกงานนั้น อย่างสม่ำเสมอ

3.4 ความอดทน ขยันเข้ารับการฝึกอบรมตามโปรแกรมฯ: ดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ชุมชน บำบัดได้เน้นให้ทุกคนฝึกตนให้มีระเบียบวินัย และจัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับการใช้ความอดทนเป็นหลักการในการแก้ไขปัญหา

3.5 ความอดทนต่อสภาพที่อยู่อาศัย ขณะเข้าร่วมโครงการฯ: ดำเนินการโดยการฝึกผู้ต้องขังให้มีความอดทน โดยให้ทุกคนมองสิ่งรอบตัวเอง ก็จะได้เห็นคนจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งสถานภาพก่อนต้องโทษดีกว่าและด้อยกว่าตัวเอง แต่เขาเหล่านั้น ก็ยังสามารถดำรงชีวิตเป็นปกติได้ ตัวเองก็ต้องอยู่ได้เช่นเดียวกัน

3.6 ความอดทนต่ออาการป่วยไข้ ในขณะที่เข้าร่วมโครงการฯ: ดำเนินการโดยการอบรมให้สมาชิกใช้ความอดทนมาเข้าร่วมประชุมกลุ่ม เพื่อที่ทุกคนจะได้ช่วยกันดูอาการ และหาทางช่วยเหลือต่อไป

3.7 ความอดทนที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชุมชนบำบัด: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมประชุมเช้า ผู้นำกลุ่มชี้แจงระเบียบข้อบังคับของชุมชนบำบัดให้สมาชิกทุกคนได้ทราบ มีการยกย่องสมาชิกที่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และตำหนิผู้ฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับต่อหน้าสมาชิกที่เข้าประชุมเช้า และการสร้างเงื่อนไขในการรับรองความประพฤติ เพื่อให้ได้รับสิทธิประโยชน์พิเศษ

3.8 ความอดทนต่อการฝึกการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ทำสมาธิ: ดำเนินการโดยเน้นให้สมาชิกได้สวดมนต์ และทำสมาธิ ก่อนการบรรยายให้ความรู้ในภาคปริยัติธรรมเพื่อให้สมาชิกมีความอดทนต่อการฝึกการปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ทำสมาธิ และมีจิตใจสงบเป็นปกติต่อไป

4. การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติดด้วยหลักจากะ ความเสียสละ

4.1 การลดความเห็นแก่ตัว ขณะทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของความเห็นแก่ตัว และหลักธรรมอันเป็นข้อปฏิบัติเพื่อลดความเห็นแก่ตัว และเปิดโอกาสให้มีการถาม จัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มระดมความคิดเกี่ยวกับแนวทางลดความเห็นแก่ตัว ขณะทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม แล้วหาข้อสรุปร่วมกัน

4.2 การงดเว้นการละเมิดสิทธิหรือการล่วงเกินเพื่อนสมาชิกในกลุ่มและคนอื่นๆ: ดำเนินการโดยการจัดกิจกรรมบรรยายให้ความรู้แก่สมาชิกเกี่ยวกับการเคารพในสิทธิของผู้อื่น จะเป็นปัจจัยให้การอยู่ร่วมกันมีสันติสุข และเปิดโอกาสให้มีการซักถาม เน้นให้สมาชิกตั้งใจทำงานที่ตนรับผิดชอบให้ดีที่สุด ไม่ต้องไปก้าวก่ายงานของผู้อื่นและให้ปฏิบัติตามแนวสุจริต 3 คือ สุจริตกาย สุจิตวาจา และสุจิตใจ เป็นสำคัญในการอยู่ร่วมกัน

4.3 การเสียสละทรัพย์สินหรือเครื่องบริโภคใช้สอย เพื่อสงเคราะห์เพื่อนสมาชิกในกลุ่ม: ดำเนินการโดยการเน้นให้ทุกคนรู้จักแบ่งปัน วันนี้เรามีทรัพย์สินสิ่งของ ก็ช่วยเพื่อนที่ไม่มี วันหน้าเพื่อนมีบ้าง ก็กลับมาช่วยเรายามขัดสน การเกื้อกูลกันนี้ จะให้ทุกคนทุกฝ่ายมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

4.4 การเสียสละร่างกาย เพื่อช่วยเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เมื่อได้รับการร้องขอ: ดำเนินการโดยการอบรมสมาชิกให้เห็นความสำคัญของการช่วยเหลือกัน ทุกครั้งเมื่อมีการมอบงานให้ไปทำเป็นกลุ่ม เพื่อให้ทุกคนได้ฝึกการเกื้อกูลต่อกัน อันเป็นการสร้างมิตรภาพที่ดีระหว่างกัน

4.5 การเสียสละเวลาที่จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง ไปทำงานให้แก่หน่วยงานชุมชนบำบัด: ดำเนินการโดยการอบรมสมาชิกในโอกาสที่มีการประชุมกลุ่มใหญ่ เน้นให้สมาชิกทุกคนเห็นคุณค่าของเวลา ควรใช้เวลาที่ตนได้รับในแต่ละวันให้เป็นประโยชน์แก่ตนและส่วนร่วมให้มากที่สุด เพราะเวลาที่เสียไป ไม่สามารถเรียกคืนได้ อีกทั้งยังทำให้พลาดโอกาสที่ดีด้วย

4.6 การเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือกิจกรรมพิเศษที่ส่วนรวมหรือหน่วยงานจัดขึ้นในโอกาสต่าง ๆ: ดำเนินการโดยขอความร่วมมือสมาชิกที่ไม่มีภารกิจอื่น ๆ มาช่วยงานกิจกรรมพิเศษ อันเป็นการฝึกฝนให้สมาชิกชุมชนบำบัตู้จักบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ส่วนรวม

4.7 การเสียสละสิ่งที่เป็นกิเลสหรือความคิดที่ไม่ดีออกจากใจ: ดำเนินการโดยการอบรมให้ข้อคิดแก่สมาชิกในประเด็นที่ว่า ความสุขที่แท้จริงเกิดจากความไม่โลภอยากได้สิ่งของของผู้อื่น ไม่คิดพยายาบปองร้ายผู้อื่น และเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และละความอยากได้ อยากมี และอยากพ้นในสิ่งที่พ้นวิสัยของตน แล้วกระทำในสิ่งที่อยู่ในวิสัยของตน

4.8 การพยายามตัดยาเสพติดออกจากจิตใจ: ดำเนินการโดยการสอนให้สมาชิกหมั่นพิจารณาว่ายาเสพติดเป็นมารร้ายของมนุษย์ มันทำลายทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นคุณสมบัติของมนุษย์ผู้ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับมันให้พินาศในช่วงเวลาไม่นานทำให้คนในสังคมเดือดร้อน หวาดระแวงภัย และข้อสำคัญ ทำให้จิตใจถดถอยไร้คุณธรรม

จากการสังเกตพฤติกรรมผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกชุมชนบำบัต ในโอกาสที่ผู้เขียนได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานในชุมชนบำบัต ณ ทณฑสถานบำบัตพิเศษลำปาง เมื่อปี พ.ศ. 2557 เกี่ยวกับผลลัพธ์ในการใช้หลักฆราวาสธรรมในกิจกรรมชุมชนบำบัต พบว่า

1. ด้านความซื่อสัตย์: สมาชิกชุมชนบำบัต ส่วนใหญ่ มีความซื่อสัตย์ต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนบำบัต มีความซื่อสัตย์ต่อการทำงานเป็นทีมร่วมกับเพื่อนสมาชิก มีความซื่อสัตย์ต่อการฝึกตนเองตามโปรแกรม มีความซื่อสัตย์ที่จะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งเสพติด มีความซื่อสัตย์ต่อการทำภารกิจที่ผู้นำกลุ่มมอบหมาย มีความซื่อสัตย์ต่อการปรับตนเองให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนสมาชิก และเจ้าหน้าที่ชุมชนบำบัต และมีความซื่อสัตย์ต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม และมีความซื่อสัตย์ในการเข้าฝึกวิชาชีพเสริมที่ชุมชนฯ จัดให้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถให้แก่ตนเอง โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ ตามกรอบหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกิจกรรมชุมชนบำบัต

2. ด้านการควบคุมจิตใจ: สมาชิกชุมชนบำบัต ส่วนใหญ่ มีความอดกลั้นต่อความรู้สึกไม่ชอบสภาวะที่เป็นอยู่ มีความอดกลั้นต่อการทำงานที่จำเป็นต้องทำตามหัวหน้ากลุ่มมอบหมาย มีความอดกลั้นต่อการฝึกฝนตนเองให้รับกับสภาพแวดล้อมในชุมชนบำบัตและมีความอดกลั้นต่อสภาพความไม่สะดวกสบาย ส่วนจำนวนรองลงมา มีความอดกลั้นต่อสิ่งที่ตนเองไม่ชอบ ขณะเข้าร่วมกิจกรรม มีความอดกลั้นต่อความรู้สึกว่าตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรมขณะเข้าร่วมทำกิจกรรม มีความอดกลั้นต่อคำสั่งของหัวหน้ากลุ่มที่ตนไม่เห็นด้วย และมีความอดกลั้น เมื่อรู้สึกว่ตนถูกเพื่อนสมาชิกเอาเปรียบ โดยภาพรวม ไม่ละเมิดระเบียบกฎเกณฑ์ที่ร่วมกันกำหนดขึ้นไว้เป็นแนวปฏิบัติ

3. ด้านความอดทน: สมาชิกชุมชนบำบัต ส่วนใหญ่ มีความอดทนต่อการทำงานตามที่กลุ่มมอบหมาย มีความอดทนต่อการเข้ารับการฝึกอบรมตามโปรแกรม มีความอดทนต่อการทำกิจกรรมประจำวันร่วมกับเพื่อนสมาชิก มีความอดทนต่อการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของชุมชน และมีความอดทนต่อสภาพที่อยู่อาศัย และมีความอดทนต่อการฝึกปฏิบัติธรรม สวดมนต์ ทำสมาธิ มีความอดทนต่ออาการป่วยไข้ และมีความอดทนต่อการฝึกวิชาชีพที่ตนไม่ชอบโดยรวม ได้ปฏิบัติหน้าที่จนบรรลุผลสำเร็จด้วยดี

4. ด้านความเสียสละ: สมาชิกชุมชนบำบัต ส่วนใหญ่ ได้พยายามตัดยาเสพติดออกจากจิตใจ ได้ลดความเห็นแก่ตัว ขณะทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม ได้เสียสละทรัพย์สินและเครื่องบริโภคใช้สอย เพื่อสงเคราะห์เพื่อนสมาชิกได้เสียสละเวลาไปทำงานให้แก่หน่วยงานชุมชนบำบัต เพื่อให้เกิดสาธารณประโยชน์ ได้เสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อช่วยเหลือกิจกรรมพิเศษที่หน่วยงานจัดขึ้น ได้งดเว้นการละเมิดสิทธิหรือการ

ล่วงเกินเพื่อนสมาชิกในกลุ่มและคนอื่น ๆ ได้เสียสละสิ่งที่ไม่ดีออกจากตัว เพื่อสร้างเสริมคุณธรรม และความรู้สึที่ดีๆ ให้แก่ตนเอง และได้เสียสละร่างกาย เพื่อช่วยเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม เมื่อได้รับการร้องขอความช่วยเหลือ โดยรวม ได้แสดงออกถึงความเสียสละประโยชน์ส่วนตนตามกรอบกิจกรรมที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

จากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความคิดเห็น ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้ภาคทฤษฎี: เจ้าหน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถาน ควรจัดให้มีการเรียนการสอนหลักพราวาส เน้นความเข้าใจความหมาย ประเภท และลักษณะของหลักพราวาสธรรม สภาพการณ์ที่ควรนำหลักพราวาสธรรมไปปฏิบัติและผลสัมฤทธิ์จากการปฏิบัติตามหลักพราวาสธรรม

2. การฝึกปฏิบัติตน: เจ้าหน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถาน ควรจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ผู้ต้องขังที่เป็นสมาชิกในแต่ละกิจกรรมได้ฝึกปฏิบัติตนทั้งในด้านสัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ ให้ครอบคลุมทั้งในด้านกิจกรรมกลุ่ม การทำงานเป็นทีม และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เหมาะสมกับวิถีชีวิตชุมชน

3. เกณฑ์ผลสัมฤทธิ์: เจ้าหน้าที่ของเรือนจำและทัณฑสถาน ควรพิจารณาจากสมาชิกในหมู่คณะมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกันทำกิจกรรมของหมู่คณะ รู้จักการควบคุมอารมณ์ตนเอง ขณะทำงานตามที่ได้รับมอบหมายสามารถควบคุมตนเอง ไม่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากกรอบวินัย และรู้จักการแบ่งปันเสียสละประโยชน์ตน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม

สรุปความได้ว่า การฝึกอบรมผู้ต้องขังติดยาเสพติด โดยการจัดกิจกรรมชุมชนบำบัด ในสามรูปแบบ คือ รูปแบบกลุ่มบำบัด เน้นการฝึกอบรม โดยใช้กระบวนการกลุ่ม รูปแบบงานบำบัด เน้นการฝึกอุปนิสัยในการทำงาน แบบรับผิดชอบ และรูปแบบ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม อย่างสร้างสรรค์ ตามแนวหลักพราวาสธรรม คือ ความซื่อสัตย์การควบคุมจิตใจ ความอดทน และความเสียสละ จากการสังเกตพฤติกรรมผู้ต้องขังที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมชนบำบัด ส่วนใหญ่ได้นำหลักพราวาสธรรม คือ ความซื่อสัตย์การควบคุมจิตใจ ความอดทน และความเสียสละ ไปใช้ทั้งในด้านกลุ่มบำบัด งานบำบัด และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมซึ่งทำให้พวกเขา มีจุดมุ่งหมายในการดำเนินชีวิตที่ชัดเจน มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น เกิดความสามัคคีของสมาชิกทำงานเป็นทีมได้ดี และปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบริบททางสังคม

เอกสารอ้างอิง

กรมราชทัณฑ์. คู่มือการปฏิบัติงานชุมชนบำบัดในเรือนจำและทัณฑสถาน. นนทบุรี: กรมราชทัณฑ์.

2551.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2551.

ศูนย์นิสิตใหม่ไทยล้านนา. คู่มือสมาชิกชุมชนบำบัด. ลำปาง: ทัณฑสถานบำบัดพิเศษลำปาง. 2555.